

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

CRAI Biblioteca
Lletres

CRAI

Centre de Recursos per a
l'Aprenentatge i la Investigació

Jornada de treball col·laboratiu del CSUC: Gestió i tractament d'un fons personal manuscrit

Josep M. Turiel Diez
Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació
Biblioteca de Lletres

Dia: 11 de juliol de 2019

Horari de 9.00 a 17 h.

Lloc: **Biblioteca de l'Abadia de Montserrat**
E 08199 - Montserrat (Barcelona)

Assistents: van anar representants de la URV (2)

Ponent: Àngels Rius i Bou, cap de biblioteca

El plantejament de la trobada era:

Gestionar un fons personal des de la seva entrada (proposta de donació, valoració de l'interès per a la institució i qüestions legals) fins a la seva adequació física per a la preservació i conservació i finalment descripció exhaustiva en el catàleg, com a manuscrit.

Jornada de treball col·laboratiu del CSUC: Fons manuscrits moderns
Biblioteca de l'Abadia de Montserrat
Josep M. Turiel Diez
Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació
Biblioteca de Lletres

La meva reflexió abans d'anar era:

Segurament tractant-se de Montserrat i amb tot el que *l'abadia significa*, deuria tenir unes idees preconcebudes sobre la biblioteca i els seus fons (o l'origen d'aquests) del tot errònies. Per exemple, estava convençut que les donacions de fons personals devien alimentar una bona part de les col·leccions diferencials que l'abadia gestiona. I en part és així: cal pensar en tot el catàleg editorial que gestionen i que ens fa pensar en un munt d'originals que finalment es van publicar (o no). O les galerades originals. Però també pensava en altres tasques, com ara en àmbits com l'art i l'arqueologia que sense cap dubte haurien d'haver generat molta documentació.

Aquests immensos fons hi són, però no com jo pensava, ja que no es gestionen a la biblioteca. Edicions i publicacions <http://www.pamsa.cat/pamsa/inici.html> conserva tot aquests fons lligats al seu ingent catàleg editorial en un arxiu propi; mentre que el Museu de Montserrat <http://www.museudemontserrat.com/> per la seva part conserva l'ingent arxiu derivat de la tasca missionera, però també investigadora, especialment en àmbits com ara la història de l'art, la paleografia, Orient Mitjà, etc.

Resumint: la biblioteca no gestiona aquesta riquíssima col·lecció. Per tant, cal diferenciar la biblioteca dels fons de l'Arxiu de l'Abadia de Montserrat, del Museu de Montserrat o de l'Arxiu Musical de Montserrat.

Què podem trobar a la biblioteca doncs?: un fons generalista que, en molts sentits, ens complementa. Col·leccions amb orígens diferents però amb temàtiques coincidents a les nostres (CRAI Lletres); és a dir, clarament les humanitats en general i per extensió algunes ciències socials.

Una col·lecció que s'ha fet en gran part amb els donatius rebuts i amb un espai que ha estat millorat recentment i els permet reorganitzar els seus fons (350.000-400.000) i unificar-los.

Com a moltes altres biblioteques històriques i generalistes l'acceptació sense massa filtres de llibres i revistes 'privades' amb l'argument de 'guardar tota la biblioteca en un sol lloc' ha creat un munt de duplicitats en títols que són del tot innecessaris. En aquest sentit, l'actual direcció està posant fil a l'agulla i gestiona i ofereix duplicats en molt bon estat per intercanvi o a cost zero. Si tot i així no surten (passa molt sovint) hi ha altres alternatives, fins i tot la comercial.

La Biblioteca de Montserrat avui

La biblioteca actual té el seu inici a finals del segle XIX i, de manera particular, va créixer durant l'abadiat del P. Antoni M. Marcet (1913-1946). En pocs anys el fons de la biblioteca va passar de quinze mil volums a la xifra aproximada de cent cinquanta mil. La guerra civil espanyola, primer, i, després, la Segona Guerra Mundial van interrompre o si més no en van dificultar les adquisicions. Posteriorment, en els últims decennis, ha estat possible duplicar els seus documents.

El fons: destaquen les seccions de filosofia, teologia, ciències bíbliques, patrologia, litúrgia, música, història de l'art. Cal destacar també els seus apartats d'història general universal, en particular medieval i d'Europa, d'història de Catalunya i països de la Corona d'Aragó, amb un fons d'històries locals i de la guerra civil d'Espanya

- **Monografies:** 330.000
- **Publicacions periòdiques:** 6.000
- **Manuscrits:** 1.500
- **Incunables:** 400
- **Segle XVI:** 3.700
- **Gravats:** 18.000
- **Mapes antics:** 500

Desenvolupament de la jornada

En els donatius i la seva gestió es va centrar bona part de la visita. En alguns casos inclouen fons manuscrits (moderns) que implica un tractament especial, tant a nivell de descripció com tècnic; però de menor rellevància del que caldria esperar.

Àngels Rius, cap de la biblioteca i potser una de les millors amfitriones que he tingut mai, ens va il·lustrar els llegats manuscrits moderns a partir de quatre exemples diferents:

- El Fons Xavier Fàbrega (origen, gestió i la difusió futura)
- El Llegat A. Carrión de teatre i exili literari
- Els fons manuscrits originals de d'algunes miscel·lànies i antologies poètiques dedicades a Montserratⁱⁱ
- La Donació Josep Gasset (cartografia)

Dues observacions inicials: la formació de la cap de la biblioteca l'avalua. Per exemple, és coautora del manual d'esporgada que fem servir a moltes biblioteques https://cataleg.ub.edu/record=b1923230~S1*cat i ha treballat en altres centres.

Les pautes concretes per l'acceptació i tractament de les donacions s'ajusten als models que coneixem, però hi ha algunes particularitats que cal mencionar. Per exemple s'inclou un expedient de tot el procés, que inclouria les despeses generades, les decisions preses, qui hi participà, acords, etc. Aquest document passa a ser la memòria final de tot el procés del donatiu, des de la valoració inicial fins a la incorporació a la col·lecció.

Altres llegats i donacions es van explicar mentre visitàvem el remodelat i ampliat dipòsit de llibres de la biblioteca, en molts sentits modèlic (per com s'ha aprofitat l'espai existent –les golfes, per exemple- i com s'estan unificant fons tenint molt present el creixement actual i futur. L'abadia rep una part important de les novetats en llengua catalana, manté un nombre ingent de subscripcions a sèries i publicacions periòdiques. És a dir, creix i creix molt.

I com tothom, rep una important quantitat d'ofertes de donacions. Algunes molt recents que han estat motiu d'algun article al mitjans de comunicació (parlo de la biblioteca privada de **Víctor Gómez Pin**, professor emèrit de filosofia a la UABⁱⁱⁱ, que anirà finalment a la Biblioteca de Montserrat). La política actual de donatius és molt més restrictiva i prova d'assolir els factors diferencials que tota biblioteca busca en les donacions que sí són benvingudes. Això molt sovint no s'entén. Bé, gairebé mai s'entén.

Valoració

Primer de tot un apunt que caldrà corregir en altres edicions: és important que el perfil professional s'ajusti al programa de la jornada (i si pot ser que hi assisteixi

tothom). Es tracta d'aprofitar i enriquir la jornada amb experiències compartides i traspasar allò que ens sigui útil a la nostra rutina. Res més.

És interessant veure que els problemes pel que fa a les donacions (les ja conservades i les que vindran) són iguals a tot arreu. Montserrat no se'n lliura dels comentaris dels donants que no entenen que la biblioteca només vol el que necessita (perquè els complementa, els nodreix, els substitueix, etc).

L'usuari potencial és la comunitat benedictina, que no es renova i per tant envelleix. Tot un repte.

L'obertura a la societat de la biblioteca (segurament potenciada per la incorporació a la URL) ha estat total. Les consultes, visites, préstec interbibliotecari, etc. Els serveis de qualsevol biblioteca és clar. Cal afegir la presència del fons a la xarxa (via URL o CCUC) i la seva biblioteca digital^{iv}.

El centre té garantit, amb els criteris que la direcció actual ha marcat, el creixement controlat dels fons via donacions amb les millores que s'han fet amb els espais i que han permès guanyar molts metres lineals.

Els manuscrits moderns segurament es podrien potenciar. Montserrat com a centre patrimonial ha d'alimentar els fons diferencials de les seves col·leccions i en els originals moderns hi ha un filó immens (tant gèneres literaris com assaig). Això sí, sense competir amb cap altre centre, perquè de fet només amb els arxius del fons editorials ja són part decisiva de la història i memòria d'aquest país.

Ja he comentat com una gran aportació que tota donació genera un expedient (historial) que finalment es catalogarà, de manera que tot el procés i totes les decisions queden fixades i argumentades pel futur. És una molt bona aportació.

Estic convençut que la tasca que s'està fent a Montserrat caldria documentar-la. No internament, que ja es fa. Cal explicar-la més. Cal que es doni a conèixer i compartir més experiències, però no tant a nivell patrimonial (que ja es fan en trobades com les que organitza la Biblioteca de l'Ateneu anualment), sinó a nivell estrictament bibliotecari.

Aprofito per agrair l'amabilitat i generositat de la cap de la biblioteca. En algun moment caldrà tornar el favor.

Bibliografia

[Biblioteca de l'Abadia de Montserrat : informatització dels seus catàlegs](#) / Roure, Damià, [Barcelona] : Fundació Abadia de Montserrat 2025, DL 2001

[La Biblioteca de Montserrat : un espai de cultura al llarg dels segles](#) / Roure, Damià, Barcelona : Abadia de Montserrat, 2007

[La Biblioteca y el archivo de Montserrat](#), Barcelona : Abadia de Montserrat, 1958

[La Mano del escriba : recorrido por los tesoros manuscritos de la Abadía de Montserrat](#), Barcelona : Publicacions de l'Abadia de Montserrat : [Universitat Pompeu Fabra], 2015

2

ⁱ Totes les fotografies i el petit resum històric i del fons han estat extretes de la web de la Biblioteca de l'Abadia de Montserrat: <http://www.bibliotecademontserrat.net/cat/html/Biblioteca/historia.html>

ⁱⁱ Com ara: Corona literària oferta a la Mare de Déu de Montserrat : (1956)

ⁱⁱⁱ https://llegim.ara.cat/reportatges/SOS-patrimoni-bibliografic-perill_0_2240176053.html

^{iv} <http://www.bibliotecademontserrat.net/cat/html/Exposicions/llibres.html>